

UDK 930.85:929Pestorić V.

**Веселин Вељо Песторић
(1937–2023)**

Зорица ЧУБРОВИЋ

ЗБОРНИК РАДОВА
ИЗ НАУКЕ, КУЛТУРЕ И УМЈЕТНОСТИ
*A COLLECTION OF WORKS IN SCIENCE,
CULTURE AND ART*

Веселин Вељо Песторић (1937–2023)

Зорица ЧУБРОВИЋ

Жарког лета 1985. године на острвцу Жањице на улазу у Бококоторски залив изводили су се радови на крову цркве која се налази усред зидовима и кулом опасаног древног манастира. Наиме, требало је осигурати кров од влажења, али радови су показали драгоцјене податке о хронологији црквице на чијим фасадама су постојали остаци фреско-сликарства, а било је видно и накнадно подизање цркве у висину. Оно што је изазвало тако велико и пријатно изненађење, односно потврду о постојању првобитне црквице уз коју је стајала само једна у стјеновити терен укопана бистијерна, био је изглед крова апсиде израћен од камених плоча сложених у полукруг. Кров је био у потпуности очуван... Преко скеле која је стајала око цркве појавила су се тада два човјека. Били су готово истих година, у свијетлим кошуљама, врло сличног наступа. То су били Илија Пушић и Вељо Песторић. Било је очигледно да су дошли у својеврсну инспекцију од стране неке истинске, а неформалне службе заштите споменика културе из Херцег Новог. Било је јасно да представљају веома упућене и веома заинтересоване посленике културе.

Тај сусрет сада дјелује као најранија успомена на личност којој су, од стране тадашњег истраживача архитектуре цркве на острву Жањице, посвећени ови редови.

А изузетна је част била познавати професора Веља Песторића.

У радној биографији проф. Веља Песторића издвајају се два периода и то први у коме је предавао српскохрватски и француски језик, најприје у чувеној Школи за умјетничке занате у Херцег Новом а затим у Гимназији „Иван Горан

Ковачић“ на Савини и други који припада *Градској библиотеци и читаоници Херцег Нови*. У Градској библиотеци Херцег Новог је у континуитету, почев од 1970. до поласка у пензију 2002. године, био њен директор.

У његовој личности била је садржана сама срж Боке Которске чији идентитет је добро познавао, као и многе видове и манифестације тог идентитета. Познавао је начин живота, прошлост, традицију Боке и страствено је настојао да сачува све њене трагове и то у храму, који је заједно са својим сарадницима, градио у *Градској библиотеци и читаоници Херцег Нови*. Помно се залагао да се оформи, употпуни и обради фонд Завичајне библиотеке Боке и у томе је поступао истовјетно када је била ријеч о свешчици неког старог издања које је недостајало Библиотеци, или о легату др Душана Петковића од 5500 књига који је уз много препрека које је подразумијевао такав пут, стигао бродом из Буенос Аиреса.

По његовој замисли фонду Завичајне библиотечке збирке Боке Которске припадали су сви дјелићи прошлости сачувани у виду писаних трагова, графичких као и аудио-визуелних записа, а који, опет, спадају у тзв. библиотечки материјал. Посебно су

били цијењени они непознати фрагменти прошлости – а за проф. Песторића таквих, о којима већ нешто није знао, било је врло мало – када вријеме њиховог настанка сеже дубље у прошлост...

О вриједностима ризница сабраних у фондовима и збиркама Библиотеке Херцег Новог говори "Библиографија чланака бокељске периодике 1874–1913", чији су аутори Невенка Митровић и Вељо Песторић. Књига је објављена 2000. г. као Књига 2. у оквиру *Регионална библиографија Боке Которске*, једног од три издања *Градске библиотеке и читаонице Херцег Нови*. Друга два издања јесу часопис „БОКА, зборник радова из науке, културе и умјетности“ и едиција *Завичајна ризница*.

У обиласцима црква у залећу Херцег Новог Вељо Песторић је средином 90-их био вођа екипи из Регионалног завода за заштиту споменика културе Котор која ће у наредним годинама радити на пререгистрацији постојећег списка споменика културе Херцег Новог. Наиме, ова установа је у то вријеме стекла статус регионалне институције проширивши опсег дјеловања на Котор, Херцег Нови и Тиват. То је био значајан помак у њеном дјеловању, подизање на виши институционални ранг чиме је омогућено боље сагледавање цјелине простора Боке и њена заштита као интегралне цјелине.

Предвођена Вељом Песторићем екипа Регионалног завода обишла је Поде, Камено, Жлијебе, Мокрине, Петивије, Сврчуге, Суторину, Малту, Требесин, Пресјеку, Сасовиће, Бијелске Крушевице, Калимож... За Веља Песторића ти обиласци били су само један од сусрета са споменицима, а екипи Регионалног завода тек упознавање са подручјем и његовим карактеристикама. Познавао је сваки од црквених споменика понаособ, гробља и "ћелије" у оквиру ограђених црквених комплекса, црквене богослужбене књиге, предмете богослужења, иконостасе и њихове преостале дјелове, сликаре који потичу из Боке или су стварали своја дјела у Боки, или ако се њихово стварање само дотиче Боке. Познавао је генеалогичку свештеничку породицу, истакнуте људе и њихово поријекло, људе у црквеним одборима који су се старали о стању споменика и помагао им да савладају проблеме које нису били у стању сами да савладају...

Оно што га је посебно тиштало и што је покушао да

покрене или ријеши било је стање Цркве Св. Томе у Кутима, тј. вишедеценијска изложеност пропадању једног од најстаријих и најзначајнијих сакралних споменика на подручју Херцег Новог.

У часопису „БОКА“ чији је главни уредник био у периоду од 2002. до 2015. године објављен је његов „Попис књижног фонда православних цркава са подручја Општине Херцег Нови“ који садржи око 500 књига. Драгоцјен је утолико прије што показује колики значај има и његов рукопис сличног садржаја који треба да се објави.

Свијест о вриједностима и значају обичаја као суштинског израза традиције садржана је у његовој књизи „Круг године – Неки обичаји села Кути у Боки“, објављеној 2004. г. у Кутима (гдје је живио) и чији издавач је сам аутор. Иако књига има 56 страна, она представља исцрпно дјело своје врсте (Вук Караџић, Вук Врчевић...), сажето али потпуно. Књига о обичајима у селу Кути носи посебну поетику садржану у избрушеној искрености коју носе обичаји, у њиховој тананости и изнијансираности, а посебно у лирској поезији којом су обичаји обојени. Њу је, на начин како је показује „Круг године“, могао да препозна један од најрјеђих познавалаца прошлости и традиције Боке.

Са овом књигом као да се заокружује широки опсег дјеловања професора Веља Песторића.

Његова аутентичност била је у поштовању и чувању моралних принципа и вриједности, у достојанствености коју је манифестовала његова истрајност и досљедност.

У сваком свом виду, то су особине правог Учитеља.